

ROBINSON CRUSOE

Daniel Defoe

Voorwoord

Toen *Robinson Crusoe* voor het eerst verscheen in het begin van de achttiende eeuw, kon niemand vermoeden dat dit verhaal zou uitgroeien tot een van de meest invloedrijke romans uit de wereldliteratuur. Wat zich aanvankelijk presenteert als het eenvoudige relaas van een schipbreukeling, blijkt bij nadere lezing een diepgaande reflectie op de mens, zijn verhouding tot de natuur, tot arbeid, tot geloof en tot zichzelf. Robinson Crusoe is geen held in de klassieke zin. Hij is geen koning, geen krijgsman, geen mythisch figuur. Hij is een man van vlees en bloed, gedreven door rusteloosheid, nieuwsgierigheid en eigenzinnigheid. Zijn lot is niet het gevolg van een groot historisch conflict, maar van een persoonlijke keuze: de weigering om zich te schikken in het veilige, voorspelbare leven dat voor hem was uitgestippeld. Juist daarin schuilt de tijdloosheid van dit boek. Crusoe's avontuur is niet alleen geografisch, maar vooral existentieel. Op zijn eiland wordt de mens teruggebracht tot zijn essentie. Zonder maatschappij, zonder wetten, zonder comfort moet Crusoe opnieuw leren wat het betekent om te overleven, te plannen, te bouwen en te hopen. Elk gereedschap dat hij vervaardigt, elke akker die hij ontgint, elke dag die hij overleeft, is het resultaat van geduld en volharding. Het eiland wordt zo een spiegel van de menselijke beschaving in het klein: arbeid als fundament, discipline als noodzaak, en verstand als voornaamste wapen.

Tegelijkertijd is *Robinson Crusoe* een roman over eenzaamheid en innerlijke groei. Afgesneden van de wereld wordt Crusoe gedwongen zichzelf onder ogen te zien. Angst, wanhoop en schuldgevoel maken plaats voor reflectie en berusting. Zijn verhouding tot het geloof verdiept zich niet door dogma, maar door ervaring. In de stilte van het eiland ontstaat een vorm van spiritualiteit die voortkomt uit dankbaarheid en nederigheid tegenover het leven zelf. De ontmoeting met Vrijdag vormt een keerpunt in het verhaal en roept vragen op die tot op vandaag relevant zijn. Macht en afhankelijkheid, beschaving en natuur, overheersing en vriendschap: het zijn thema's die de lezer uitnodigen tot kritische reflectie, zonder dat de roman zijn narratieve kracht verliest. *Robinson Crusoe* blijft hierdoor meer dan een avonturenverhaal; het is een tekst die de lezer dwingt om na te denken over vrijheid, verantwoordelijkheid en menselijkheid. Deze uitgave nodigt uit om het boek opnieuw te ontdekken, los van vereenvoudigde kinderbewerkingen of clichés. Het oorspronkelijke verhaal is rijker, complexer en indringender dan vaak wordt aangenomen. Het spreekt tot lezers van elke generatie, omdat het fundamentele vragen stelt die nooit hun actualiteit verliezen. Wie dit boek opent, betreedt geen verlaten eiland, maar een literaire ruimte waarin de mens zichzelf ontmoet. Alleen. Denkend. Overlevend.

Inhoudsopgave

HOOFDSTUK I Het begin van mijn leven	7
HOOFDSTUK II Slaavernij en vlucht	17
HOOFDSTUK III Gestrand op een onbewoond eiland	26
HOOFDSTUK IV De eerste weken op het eiland	39
HOOFDSTUK V Hij bouwt een huis – Het dagboek	54
HOOFDSTUK VI Ziek en door gewetenswroeging gekweld	64
HOOFDSTUK VII Landbouwwerking	74
HOOFDSTUK VIII Hij verkent zijn eiland	81
HOOFDSTUK IX Een boot.....	89
HOOFDSTUK X Tam maken van geiten	101
HOOFDSTUK XI Hij vindt de afdruk van een mensenvoet in het zand.....	109
HOOFDSTUK XII Een schuilplaats in een grot	119
HOOFDSTUK XIII Wraak van een spaans schip	130
HOOFDSTUK XIV Een droom die uitkomt	139
HOOFDSTUK XV De opvoeding van vrijdag.....	150
HOOFDSTUK XVI Redding van gevangenen uit hands van kannibalen	161
HOOFDSTUK XVII Bezoek van opstandelingen	173
HOOFDSTUK XVIII Het Schip Heroverd	184
HOOFDSTUK XIX Terugkeer naar engeland	196
HOOFDSTUK XX De strijd tussen vrijdag en de beer	206

HOOFDSTUK I Het begin van mijn leven

Ik werd geboren in het jaar 1632, in de stad York, uit een fatsoenlijk gezin, al stamde het niet uit die streek. Mijn vader was een vreemdeling uit Bremen die zich eerst in Hull had gevestigd. Door handel had hij een behoorlijk vermogen verworven; toen hij zijn zaken neerlegde, vestigde hij zich in York. Daar trouwde hij met mijn moeder, die uit de familie Robinson kwam, een gerespecteerd geslacht in die contreien. Naar haar werd ik Robinson Kreutznaer genoemd, maar door de gebruikelijke verbastering van namen in Engeland noemt men ons nu – en noemen wij onszelf en schrijven wij onszelf – Crusoe. Zo noemden mijn makkers mij altijd.

Ik had twee oudere broers. De ene was luitenant-kolonel bij een Engels voetregiment in Vlaanderen, dat vroeger onder het bevel stond van de vermaarde kolonel Lockhart; hij sneuvelde bij het gevecht nabij Duinkerken tegen de Spanjaarden. Wat er van mijn tweede broer geworden is, heb ik nooit geweten, evenmin als mijn vader of moeder ooit te weten kwamen wat er van mij terecht kwam.

Als derde zoon, zonder dat men mij een ambacht had geleerd, raakte mijn hoofd al vroeg vervuld van dwalende gedachten. Mijn vader, die reeds hoogbejaard was, had mij een behoorlijke mate van onderricht laten genieten, voor zover dat thuis en op een gewone plattelandsschool gebruikelijk is, en hij had mij voorbestemd tot de rechtenstudie. Maar ik kon met niets anders genoeg nemen dan met de zee; die neiging was zo sterk dat zij lijnrecht indruiste tegen de wil, ja zelfs tegen de uitdrukkelijke bevelen van mijn vader, en tegen alle smeekbeden en overredingspogingen van mijn moeder en andere bekenden. Het leek wel alsof er iets noodlottigs school in die aanleg van mijn natuur, dat mij regelrecht voerde naar het ellendige bestaan dat mij wachtte.

Mijn vader, een wijs en ernstig man, gaf mij ernstige en uitstekende raad tegen hetgeen hij als mijn plan doorzag. Op een ochtend riep hij mij bij zich in zijn kamer, waar hij door de jicht aan bed gekluisterd lag, en sprak zeer indringend met mij over dit onderwerp. Hij vroeg welke redenen ik had, behalve een louter zwerflust, om het huis van mijn vader en mijn geboorteland te verlaten, waar ik goed ingevoerd kon worden en uitzicht had op een behoorlijke positie door vlijt en inzet, met een leven van gemak en genoeg. Hij zei dat het alleen mannen met wanhopige of juist zeer eerezuchtige fortuinen waren die eropuit trokken om avonturen te zoeken, zich door ondernemingen te verheffen en naam te maken in zaken die buiten de gewone weg lagen; dat zulke dingen voor mij óf veel te

hoog gegrepen waren óf veel te laag; dat ik tot de middelbare stand behoorde, of wat men de hogere regionen van het lagere leven zou kunnen noemen – een stand waarvan hij door lange ervaring had ondervonden dat hij de beste ter wereld was, het meest geschikt voor menselijk geluk, niet blootgesteld aan de ellende en ontberingen, de arbeid en het lijden van de werkende mensen, en niet belast met de trots, de weelde, de eerezucht en de nijd van de hogere kringen. Hij zei dat ik de gelukzaligheid van deze stand aan één ding kon afmeten: dat iedereen hem benijdde; dat koningen vaak hadden geklaagd over de rampspoed die het gevolg is van een hoge geboorte, en hadden gewenst dat zij ergens tussen arm en rijk geplaatst waren; dat de wijze man daarvan getuigde als de maatstaf van gelukzaligheid toen hij bad om noch armoede noch rijkdom.

Hij spoorde mij aan dit goed in acht te nemen, en ik zou altijd zien dat de rampen des levens verdeeld waren over de hoge en de lage standen, maar dat de middelbare stand de minste tegenspoed kende en niet blootstond aan zoveel wisselingen als de hogere of lagere; dat zij ook niet zoveel kwalen en onrusten van lichaam of geest leden als zij die door losbandig leven, weelde en verkwisting enerzijds, of door zware arbeid, gebrek aan het nodige en karige of ontoereikende voeding anderzijds, zichzelf die kwalen aandeden als natuurlijk gevolg van hun levenswijze; dat de middelbare stand geschikt was voor alle deugden en alle genoegens; dat vrede en overvloed de dienaressen waren van een middelmatig fortuin; dat matigheid, kalmte, gezondheid, gezelschap, al het aangename tijdverdrijf en alle begeerlijke genoegens de zegeningen waren die deze stand vergezelden; dat men op die manier stil en geruisloos door de wereld ging en er even gerust uit vertrok, niet belast met handen- of hoofdarbeid, niet verkocht aan een leven van slavernij voor dagelijks brood, niet geplaagd door verwikkelingen die de ziel haar rust en het lichaam zijn slaap ontnemen, niet verteerd door nijd of door heimelijke, brandende eerezucht naar grote dingen; maar dat men in gemakkelijke omstandigheden zachtjes door de wereld gleed en op een zinnelijke wijze de zoetheiden van het leven proefde zonder de bitterheid, voelend dat men gelukkig was en dat met elke dag meer bewust lerend kennen.

Daarna drong hij er met de innigste tederheid op aan dat ik niet als een jongeman zou handelen en mij niet hals over kop in ellende zou storten waartegen de natuur en de stand waarin ik geboren was mij leken te behoeden; dat ik geen noodzaak had om mijn brood te zoeken; dat hij goed voor mij zou zorgen en zou trachten mij op een behoorlijke manier in de stand te plaatsen die hij mij zojuist had aanbevolen; en dat als ik niet volkomen gelukkig en tevreden zou zijn in de wereld, dat dan enkel mijn noodlot of mijn eigen schuld het zou verhinderen; dat hij niets op zijn geweten zou hebben, omdat hij zijn plicht had gedaan door mij

te waarschuwen voor maatregelen waarvan hij wist dat ze mij zouden schaden; kortom, dat hij zeer vriendelijk voor mij zou zijn als ik bleef en mij thuis vestigde zoals hij wenste, maar dat hij zich niet medeplichtig wilde maken aan mijn ongeluk door mij ook maar enigszins aan te moedigen om weg te gaan; en ten slotte zei hij dat ik een voorbeeld had aan mijn oudere broer, voor wie hij dezelfde ernstige overreding had gebruikt om hem uit de oorlogen in de Nederlanden te houden, maar tevergeefs, omdat zijn jeugdige begeerten hem naar het leger dreven, waar hij sneuvelde; en hoewel hij zei dat hij niet zou ophouden voor mij te bidden, waagde hij mij te zeggen dat als ik deze dwaze stap zou zetten, God mij niet zou zegenen en dat ik later alle tijd zou hebben om te betreuren dat ik zijn raad in de wind had geslagen, wanneer er niemand meer zou zijn om mij te helpen.

In dit laatste deel van zijn rede – die werkelijk profetisch was, al wist mijn vader dat zelf vermoedelijk niet – zag ik de tranen rijkelijk over zijn gezicht stromen, vooral toen hij sprak over mijn broer die was gesneuveld; en toen hij het had over de tijd die ik zou krijgen om berouw te hebben zonder dat iemand mij kon bijstaan, was hij zo aangedaan dat hij zijn woorden afbrak en zei dat zijn hart te vol was om nog meer te zeggen.

Ik was oprecht ontroerd door deze woorden – wie zou dat niet zijn geweest? – en nam mij voor niet langer aan vertrekken te denken, maar mij thuis te vestigen zoals mijn vader wenste. Maar helaas, na enkele dagen was alles weer vervlogen; en om verdere aandrang van mijn vader te voorkomen, besloot ik enkele weken later helemaal van huis weg te lopen. Toch handelde ik niet zo overhaast als de eerste opwelling van mijn besluit mij ingaf; ik koos een ogenblik waarop mijn moeder iets vriendelijker gestemd leek dan gewoonlijk, en zei haar dat mijn gedachten zo volledig gericht waren op het zien van de wereld dat ik nooit met voldoende vastberadenheid iets zou kunnen volbrengen; dat mijn vader mij beter zijn toestemming kon geven dan mij te dwingen zonder die toestemming te gaan; dat ik nu achttien jaar was, te oud om nog in de leer te gaan bij een ambacht of klerk bij een advocaat; dat ik zeker wist dat ik mijn tijd nooit zou uitzitten, maar voor het einde zou weglopen en alsnog naar zee zou gaan; en dat als zij mijn vader wilde vragen mij één reis te laten maken, ik beloofde dat ik bij thuiskomst, als het mij niet beviel, nooit meer zou gaan, en dat ik met dubbele ijver de verloren tijd zou inhalen.

Dit bracht mijn moeder in hevige toorn; zij zei dat het geen zin had om mijn vader over zoiets te spreken; dat hij te goed wist wat in mijn belang was om toestemming te geven voor iets dat zozeer tegen mijn welzijn indruiste; dat zij

zich verbaasde hoe ik na het gesprek met mijn vader en de zo tedere en liefdevolle woorden die hij tot mij had gericht nog zoiets kon bedenken; kortom, als ik mezelf te gronde wilde richten, was daar niets aan te doen, maar ik kon erop rekenen dat zij nooit hun toestemming zouden geven; dat zij voor haar part niet medeplichtig wilde zijn aan mijn ondergang, en dat ik nooit zou kunnen zeggen dat mijn moeder bereid was geweest terwijl mijn vader het niet was.

Hoewel mijn moeder weigerde het bij mijn vader aan te kaarten, hoorde ik later dat zij hem het hele gesprek had verteld, en dat mijn vader, na grote bezorgdheid te hebben getoond, met een zucht tegen haar zei: “Die jongen zou gelukkig kunnen zijn als hij thuis bleef; maar als hij de wijde wereld intrekt, zal hij de ellendigste stakker worden die ooit geboren is: ik kan er geen toestemming voor geven.”

Pas bijna een jaar later brak ik los, hoewel ik in de tussentijd hardnekkig doof bleef voor alle voorstellen om mij in een beroep te vestigen, en mijn vader en moeder dikwijls voorhield dat zij zo beslist tegen iets waren terwijl zij wisten dat mijn neiging mij daartoe dreef. Maar op een dag was ik toevallig in Hull, zonder enig voornemen om toen al weg te lopen; een van mijn makkers zou echter met het schip van zijn vader naar Londen varen en lokte mij mee met de gewone verlokking van zeelui, dat de overtocht mij niets zou kosten. Ik raadpleegde noch vader noch moeder meer, stuurde hun zelfs geen bericht; ik liet hen maar horen wat zij hoorden, zonder Gods zegen of die van mijn vader in te roepen, zonder ook maar een ogenblik stil te staan bij omstandigheden of gevolgen, en op een ongelukkig uur, God weet hoe, ging ik op de eerste september 1651 aan boord van een schip dat naar Londen voer. Nooit, geloof ik, zijn de tegenspoeden van een jonge avonturier eerder begonnen of langer voortgeduurd dan de mijne. Nauwelijks was het schip de Humber uit of de wind stak op en de zee zwol aan op een vreselijke manier; daar ik nog nooit op zee was geweest, werd ik onbeschrijflijk misselijk van lijf en doodsbang van geest. Nu begon ik ernstig na te denken over wat ik had gedaan en hoe terecht de hemelse straf mij achterhaald had omdat ik zo schandelijk het huis van mijn vader had verlaten en mijn plicht had verzaakt. Alle goede raadgevingen van mijn ouders, de tranen van mijn vader en de smeekbeden van mijn moeder kwamen nu weer helder in mij op; en mijn geweten, dat nog niet zo verhard was als het later zou worden, verweet mij dat ik de raad had veracht en mijn plicht tegenover God en mijn vader had geschonden.

Al die tijd nam de storm toe en de zee ging hoog, al was het niets vergeleken bij wat ik later vele malen heb meegemaakt, noch bij wat ik enkele dagen daarna zou

zien; maar het was genoeg om mij, een jonge zeeman die nog niets van zulke dingen wist, diep te treffen. Ik verwachtte dat elke golf ons zou verzwelgen en dat we telkens als het schip in een dal van de zee leek te vallen, nooit meer omhoog zouden komen; in die doodsangst deed ik talloze geloften en voornemens: als het God behaagde mij dit ene maal het leven te sparen, als ik ooit weer vaste grond onder de voeten had, zou ik regelrecht naar huis gaan naar mijn vader en nooit meer een voet aan boord van een schip zetten zolang ik leefde; ik zou zijn raad opvolgen en mij nooit meer in zulke ellende storten. Nu zag ik duidelijk hoe juist zijn woorden over de middelbare stand waren, hoe rustig en gerieflijk hij al zijn dagen had geleefd, nooit blootgesteld aan stormen op zee of moeilijkheden aan land; en ik nam mij voor als een waarlijk berouwvolle verloren zoon naar huis terug te keren.

Deze verstandige en sobere gedachten hielden aan zolang de storm duurde, en zelfs nog enige tijd daarna; maar de volgende dag nam de wind af, de zee werd kalmer en ik begon er een beetje aan te wennen; toch bleef ik die hele dag ernstig gestemd en nog enigszins zeeziek; tegen de avond klaarde het op, de wind viel helemaal weg en er volgde een betoverend mooie avond; de zon ging volkomen helder onder en kwam de volgende morgen even helder op; met weinig of geen wind en een gladde zee waarop de zon scheen, leek het mij het heerlijkste schouwspel dat ik ooit had aanschouwd.

Ik had goed geslapen die nacht en was nu niet meer zeeziek, maar vrolijk gestemd; ik keek verwonderd naar de zee die de vorige dag zo woest en vreselijk was geweest en nu in zo korte tijd zo kalm en aangenaam kon zijn. En juist toen mijn goede voornemens dreigden stand te houden, kwam mijn makker, die mij had meegetroond, naar mij toe. “Wel, Bob,” zei hij, terwijl hij mij op de schouder klopte, “hoe gaat het na gisteravond? Ik wed dat je bang bent geweest, hè, toen het maar een handjevol wind was?” “Een handjevol noem je dat?” zei ik. “Het was een vreselijke storm.” “Een storm, jij dwaas,” antwoordde hij, “noem je dat een storm? Het stelde niets voor; geef ons maar een goed schip en ruimte op zee, dan lachen we om zo’n windvlaag; maar jij bent nog maar een zoetwaterzeeman, Bob. Kom, laten we een kom punch maken, dan vergeten we alles; zie je niet wat een heerlijke dag het nu is?”

Om kort te gaan met dit droevige deel van mijn verhaal: wij deden zoals alle zeelui doen; de punch werd gemaakt en ik werd er half dronken van; en in die ene nacht van dwaasheid verdronk ik al mijn berouw, al mijn overdenkingen over mijn vroegere gedrag, al mijn voornemens voor de toekomst. Kortom, zoals de zee na het bedaren van de storm weer glad en rustig werd, zo ebde de onrust in

mijn gedachten weg, mijn angst om door de zee verzwolgen te worden was vergeten, en de stroom van mijn vroegere verlangens keerde terug; ik vergat volkomen de geloften en beloften die ik in mijn nood had gedaan. Wel waren er ogenblikken van bezinning, en de ernstige gedachten probeerden soms terug te keren, maar ik schudde ze van mij af en rukte mij ervan los alsof het een kwaal was; door te drinken en in gezelschap te verkeren overwon ik spoedig die terugkerende buien – zo noemde ik ze – en binnen vijf of zes dagen had ik even volledig de overhand op mijn geweten als elke jongeman die vastbesloten is zich er niet door te laten kwellen maar kan wensen. Maar er wachtte mij nog een beproeving; en de Voorzienigheid, zoals zij in zulke gevallen gewoonlijk doet, besloot mij volkomen zonder excuus te laten; want als ik dit niet als een redding wilde zien, zou de volgende zo duidelijk zijn dat zelfs de verstokte schurk onder ons zowel het gevaar als de genade zou erkennen.

Op de zesde dag op zee kwamen wij in de rede van Yarmouth; de wind was tegen geweest en het weer kalm, zodat wij sinds de storm maar weinig vooruitgang hadden geboekt. Hier moesten wij ankeren, en wij bleven liggen terwijl de wind tegen bleef – uit het zuidwesten – zeven of acht dagen lang; in die tijd kwamen vele schepen uit Newcastle dezelfde rede binnen, als de gewone ankerplaats waar schepen op gunstige wind voor de rivier wachten.

Toch hadden wij hier niet zo lang gelegen of wij hadden met het getij de rivier op kunnen varen, maar de wind stond te krachtig, en na vier of vijf dagen begon hij zeer hard te waaien. De rede gold echter als even goed als een haven, de ankergrond was stevig en ons tuig sterk; onze mannen maakten zich geen zorgen en waren volstrekt niet bevreesd voor gevaar, maar brachten de tijd door met rust en vrolijkheid, zoals op zee gebruikelijk is; maar op de achtste dag 's morgens nam de wind toe, en alle hens moesten aan het werk om de bramstengen te strijken en alles stevig en dicht te maken, zodat het schip zo gemakkelijk mogelijk zou liggen. Tegen de middag ging de zee werkelijk hoog, ons schip lag met de boeg diep in het water, nam verscheidene golven over, en wij dachten een of twee keer dat ons anker los was geslagen; daarop beval de kapitein het reserveanker uit te brengen, zodat wij met twee ankers vooruit lagen en de kabels tot het bittere einde uitliepen.

Nu woei het werkelijk een verschrikkelijke storm; en nu begon ik zelfs op de gezichten van de zeelui zelf ontsteltenis en verbijstering te zien. De kapitein, hoewel waakzaam in het behoud van het schip, zei toch, terwijl hij langs mij zijn kajuit in en uit liep, zachtjes bij zichzelf enkele malen: “Heer, wees ons genadig! We zijn allemaal verloren! We zijn allemaal ten ondergang gedoemd!” en

dergelijke. In die eerste paniek lag ik als verdoofd in mijn kooi in het stuurmansverblijf en kan mijn gemoedstoestand niet beschrijven: ik kon de eerste berouw die ik zo duidelijk had vertrapt en waartegen ik mij had verhard nauwelijks hervatten; ik dacht dat de bitterheid des doods al voorbij was en dat dit niets zou lijken op het eerste; maar toen de kapitein zelf langs mij kwam en zei dat wij allemaal verloren waren, werd ik vreselijk bang. Ik kwam uit mijn kooi en keek naar buiten; maar zo'n troosteloze aanblik had ik nooit gezien: de zee liep bergenhoog en brak elke drie of vier minuten op ons; wanneer ik om mij heen kon kijken, zag ik niets dan nood om ons heen; twee schepen die vlak bij ons lagen, hadden, zoals wij later hoorden, hun masten overboord gezet omdat zij diep geladen waren; en onze mannen riepen dat een schip dat ongeveer een mijl voor ons lag, was gezonken. Twee andere schepen, van hun ankers geslagen, waren de rede uit gevlucht naar volle zee, op goed geluk, zonder ook maar één mast overeind. De lichtere schepen hadden het het best, omdat zij minder in de golven werkten; maar twee of drie van hen dreven voorbij ons, met alleen hun fokkezeil voor de wind.

Tegen de avond smeekten de eerste stuurman en de bootsman de kapitein om de fokkemast te kappen; hij was daar zeer tegen, maar de bootsman bezwoer hem dat het schip anders zou zinken, en hij stemde toe. Toen de fokkemast was gekapt, stond de grote mast zo los en schudde het schip zo hevig dat zij ook die moesten kappen en het dek vrijmaken.

Iedereen kan zich voorstellen in welke toestand ik verkeerde bij dit alles, ik die nog maar een jonge zeeman was en al eerder zo bang was geweest voor veel minder. Maar als ik op deze afstand de gedachten kan weergeven die ik toen had, dan was ik tienmaal meer ontsteld in mijn gemoed door mijn vroegere overtuigingen en het feit dat ik daarvan was teruggevallen op de verdorven voornemens die ik aanvankelijk had genomen, dan door de dood zelf; en dit, gevoegd bij de schrik van de storm, bracht mij in een toestand die ik met geen woorden kan beschrijven. Maar het ergste moest nog komen; de storm woedde met zoveel geweld dat de zeelui zelf zeiden dat zij nooit erger hadden meegemaakt. Wij hadden een goed schip, maar het lag diep geladen en wentelde in de zee, zodat de zeelui telkens riepen dat het zou zinken. In één opzicht had ik voordeel: ik wist niet wat zij met 'zinken' bedoelden tot ik het vroeg. Toch was de storm zo hevig dat ik zag wat men niet vaak ziet: de kapitein, de bootsman en enkele anderen die verstandiger waren dan de rest, in gebed, elk ogenblik verwachtend dat het schip zou vergaan. Midden in de nacht, te midden van al onze ellende, riep een van de mannen die beneden was geweest dat wij een lek hadden gesprongen; een ander zei dat er vier voet water in het ruim stond. Toen

werden alle hens naar de pompen geroepen. Bij dat woord voelde ik mijn hart, naar het mij leek, in mij sterven; ik viel achterover op de rand van mijn bed in de kajuit. Toch maakten de mannen mij wakker en zeiden dat ik, die tot nog toe niets had kunnen doen, even goed kon pompen als een ander; daarop vermande ik mij en ging naar de pomp en werkte stevig mee. Terwijl dit gebeurde, zag de kapitein enkele kolenschepen die de storm niet konden uitrijden en moesten slippen en naar zee vluchten, en die dicht bij ons zouden komen; hij beval een kanon af te vuren als noodsignaal. Ik, die niet wist wat dat betekende, dacht dat het schip gebarsten was of dat er iets vreselijks was gebeurd. Kortom, ik was zo geschrokken dat ik in zwijm viel. Omdat iedereen op dat moment aan zijn eigen leven dacht, lette niemand op mij of op wat er met mij gebeurde; maar een andere man stapte naar de pomp, duwde mij met zijn voet opzij en liet mij liggen, denkend dat ik dood was; het duurde lang voor ik weer bijkwam.

Wij bleven doorwerken; maar het water steeg in het ruim, zodat duidelijk werd dat het schip zou zinken; en hoewel de storm iets afnam, was het onmogelijk dat het schip zou blijven drijven tot wij een haven konden bereiken; daarom bleef de kapitein kanonnen afvuren om hulp; en een licht schip dat vlak voor ons de storm had uitgezet, waagde een sloep uit te zetten om ons te helpen. Met het uiterste gevaar kwam de sloep bij ons in de buurt; maar het was onmogelijk voor ons om aan boord te gaan of voor de sloep om bij de scheepszijde te blijven liggen, tot de mannen met grote inspanning en levensgevaar een touw met een boei over de achtersteven wierpen en dat ver uitliepen; na veel moeite en gevaar grepen zij het beet, en wij haalden hen dicht onder onze achtersteven en kregen allen in hun sloep. Het had geen zin om, nu wij in de sloep zaten, nog aan hun eigen schip te denken; daarom stemden allen erin toe haar te laten drijven en alleen zoveel mogelijk naar de kust te sturen; onze kapitein beloofde hun dat als de sloep aan de grond sloeg, hij het hun meester zou vergoeden; zo roeiden en dreven wij half en half noordwaarts, schuin naar de kust, bijna tot Winterton Ness.

Wij waren nauwelijks een kwartier uit ons schip toen wij het zagen zinken, en toen begreep ik voor het eerst wat men bedoelde met een schip dat op zee vergaat. Ik moet bekennen dat ik nauwelijks ogen had om op te kijken toen de zeelui zeiden dat zij zonk; want vanaf het ogenblik dat zij mij eerder in de sloep tilden dan dat ik erin ging, was mijn hart als het ware dood in mij, deels van schrik, deels van ontzetting in mijn gemoed en de gedachten aan wat mij nog wachtte.

Terwijl wij in deze toestand verkeerden – de mannen nog steeds aan de riemen om de sloep bij de kust te brengen – zagen wij (wanneer onze sloep op een golf steeg en wij de kust konden zien) een groot aantal mensen langs het strand lopen om ons te helpen zodra wij dichtbij kwamen; maar wij maakten maar langzaam vorderingen naar de wal; en wij konden de kust niet bereiken voor wij voorbij de vuurtoren van Winterton waren, waar de kust westwaarts afbuigt naar Cromer en het land de geweld van de wind enigszins brak. Hier kwamen wij binnen, en hoewel niet zonder grote moeite, geraakten wij allen veilig aan wal, en liepen daarna te voet naar Yarmouth, waar wij als ongelukkigen met grote menslievendheid werden behandeld, zowel door de stadsbestuurders die ons goede kwartieren gaven als door afzonderlijke kooplieden en scheepseigenaren, en geld kregen genoeg om ons naar Londen of terug naar Hull te brengen, zoals wij verkozen.

Had ik nu het verstand gehad om naar Hull terug te gaan en naar huis, dan was ik gelukkig geweest, en mijn vader zou, zoals in de gelijkenis van onze Zaligmaker, het gemeste kalf voor mij hebben geslacht; want toen hij hoorde dat het schip waarmee ik was vertrokken in de rede van Yarmouth was vergaan, duurde het lang voor hij zekerheid had dat ik niet verdronken was.

Maar mijn kwade noodlot dreef mij nu voort met een hardnekkigheid die niets kon weerstaan; en hoewel mijn verstand en mijn kalmer oordeel mij meermalen luide riepen om naar huis te gaan, had ik er geen kracht toe. Ik weet niet hoe ik dit moet noemen, en ik zal niet beweren dat het een geheime, allesoverheersende beschikking is die ons voortjaagt tot instrumenten van onze eigen ondergang, zelfs wanneer die voor ons ligt en wij er met open ogen op afstormen. Zeker is dat niets dan een zodanig voorbeschikt, onvermijdelijk ongeluk, waaraan ik niet kon ontkomen, mij vooruit had kunnen drijven tegen de kalme overwegingen en overredingen van mijn diepste gedachten in, en tegen twee zulke duidelijke lessen als ik bij mijn eerste poging had ondervonden.

Mijn makker, die mij eerder had helpen verharderen en die de zoon van de kapitein was, was nu minder stoutmoedig dan ik. De eerste keer dat hij na ons verblijf in Yarmouth met mij sprak – niet eerder dan twee of drie dagen later, want wij waren in de stad in verschillende kwartieren ondergebracht – was zijn toon veranderd; hij keek zeer somber, schudde het hoofd en vroeg hoe het met mij ging; toen hij zijn vader vertelde wie ik was en dat ik deze reis alleen als proef had gemaakt om verder weg te gaan, wendde zijn vader zich met een zeer ernstige en bezorgde stem tot mij: “Jongeman,” zei hij, “u moet nooit meer naar zee gaan; u moet dit zien als een duidelijk en zichtbaar teken dat u niet voor de zee bestemd

bent.” “Waarom, meneer,” zei ik, “zult u zelf niet meer naar zee gaan?” “Dat is iets anders,” zei hij; “het is mijn beroep en dus mijn plicht; maar u bent op proef gegaan, en u ziet welk voorproefje de hemel u heeft gegeven van wat u te wachten staat als u volhardt. Misschien is dit alles ons overkomen om uwentwil, zoals Jona in het schip naar Tarsis. Zeg eens,” vervolgde hij, “wie bent u, en waarom bent u naar zee gegaan?” Toen vertelde ik hem een deel van mijn geschiedenis; aan het slot barstte hij uit in een vreemde heftigheid: “Wat heb ik gedaan,” zei hij, “dat zo’n ongelukkig schepsel aan boord van mijn schip is gekomen? Ik zou voor geen duizend pond nog met jou in hetzelfde schip stappen.” Dit was inderdaad, zoals ik zei, een uitbarsting van zijn gemoed, dat nog bewogen werd door het gevoel van zijn verlies, en ging verder dan hij bevoegd was; toch sprak hij later zeer ernstig met mij, drong erop aan dat ik naar mijn vader terug zou gaan en de Voorzienigheid niet tot mijn ondergang zou tartten, en zei dat ik een zichtbare hand des hemels tegen mij zag. “En, jongeman,” zei hij, “reken erop: als u niet teruggaat, waar u ook heen gaat, zult u niets dan rampen en teleurstellingen ontmoeten, tot de woorden van uw vader aan u vervuld zijn.”

Wij scheidden kort daarna; ik gaf hem weinig antwoord en zag hem niet meer; welke kant hij opging, weet ik niet. Wat mij betreft, met wat geld op zak reisde ik over land naar Londen; en daar, zowel als onderweg, had ik vele innerlijke worstelingen over welke levensweg ik moest inslaan, of ik naar huis moest gaan of naar zee.

Wat het naar huis gaan betreft, verzette de schaamte zich tegen de beste gedachten die in mij opkwamen, en dadelijk bedacht ik hoe ik belachelijk gemaakt zou worden onder de burens en mij zou schamen niet alleen mijn vader en moeder, maar iedereen onder ogen te komen; vandaar dat ik later vaak heb opgemerkt hoe ongerijmd en onredelijk de gewone gemoedstoestand van de mensen is, vooral van jongeren, tegenover de rede die hen in zulke gevallen zou moeten leiden – namelijk dat zij zich niet schamen te zondigen, maar zich wel schamen berouw te tonen; zich niet schamen voor de daad waarvoor zij terecht voor dwazen zouden moeten doorgaan, maar zich wel schamen voor de terugkeer, die alleen hen tot wijze mensen kan maken.

In deze levensstaat bleef ik echter enige tijd, onzeker welke maatregelen ik moest nemen en welke weg ik moest inslaan. Een onweerstaanbare tegenzin bleef mij van huis weghouden; en naarmate ik langer wegbleef, vervaagde de herinnering aan de nood waarin ik verkeerd had, en naarmate die afnam, vervaagde ook de kleine aandrift die ik nog voelde om terug te keren, tot ik ten slotte alle gedachten daaraan liet varen en uitkeek naar een nieuwe reis.

HOOFDSTUK II Slaavernij en vlucht

Diezelfde duistere drang die mij ooit uit het huis van mijn vader had weggejaagd – die mij had opgejaagd in dat wilde, onsamenhangende plan om fortuin te maken en die mij zo sterk in die waan had gevangen dat ik doof bleef voor alle goede raad, voor de smeekbeden en zelfs de geboden van mijn vader – diezelfde drang, wat hij ook moge zijn geweest, stelde mij nu het ongelukkigste van alle ondernemingen voor ogen. Ik ging aan boord van een schip dat naar de kust van Afrika voer, of, zoals onze zeelui het grofweg noemden, een reis naar Guinee.

Het was mijn grote ongeluk dat ik mij in al die avonturen nooit als gewoon matroos liet aanmonsteren. Dan had ik weliswaar harder moeten werken dan gewoonlijk, maar tegelijk had ik het vak en de plichten van een voormastman geleerd en mij op den duur misschien bekwaam gemaakt tot stuurman of luitenant, zo niet tot kapitein. Maar het was nu eenmaal mijn lot om steeds het verkeerde te kiezen, en zo ook hier: met geld op zak en goede kleren aan mijn lijf verscheen ik altijd aan boord als een heer, en daardoor had ik geen enkele taak op het schip en leerde ik ook niets.

Het lot bracht mij eerst in tamelijk goed gezelschap in Londen – iets wat niet altijd gebeurt met zo'n losbandige en verdwaalde jongeman als ik toen was; de duivel vergeet zelden vroeg een val voor zulke lieden te zetten. Maar bij mij gebeurde dat niet. Ik raakte toevallig bevriend met de kapitein van een schip dat op de kust van Guinee had gevaren en daar veel succes had gehad, zodat hij vastbesloten was opnieuw te gaan. Deze kapitein vond behagen in mijn gesprekken, die in die tijd allerminst onaangenaam waren, en toen hij hoorde dat ik de wereld wilde zien, zei hij dat ik, als ik met hem meereisde, geen cent behoefde uit te geven: ik zou aan zijn tafel zitten en zijn metgezel zijn; en wat ik aan waren kon meenemen, zou ik ten volle mogen benutten binnen de mogelijkheden van de handel; misschien zou ik zelfs enige aanmoediging vinden.

Ik greep het aanbod aan. Ik sloot innige vriendschap met deze kapitein, een eerlijk en open man, en voer met hem mee. Ik nam een kleine lading mee, die door de onbaatzuchtige eerlijkheid van mijn vriend de kapitein aanzienlijk in waarde steeg. Ik had ongeveer veertig pond bijeengebracht in snuisterijen en kleinigheden die de kapitein mij had aangeraden te kopen. Dat geld had ik bijeengekregen met hulp van enkele familieleden met wie ik correspondeerde, en die, naar ik geloof, mijn vader, of tenminste mijn moeder, zover hadden gekregen dat zij zoveel bijdroegen aan mijn eerste onderneming.

Dit was de enige reis die ik werkelijk succesvol mag noemen in al mijn avonturen, en dat dank ik aan de rechtschapenheid en eerlijkheid van mijn vriend de kapitein. Onder zijn leiding verwierf ik ook een behoorlijke kennis van de wiskunde en de regels van de navigatie; ik leerde de koers van het schip bijhouden, waarnemingen doen en kortom begrijpen wat een zeeman moet weten. Hij vond er plezier in mij te onderwijzen, en ik vond er plezier in te leren. Kortom, deze reis maakte mij zowel zeeman als koopman: ik bracht vijf pond negen ons goudstof mee naar huis voor mijn lading, die mij in Londen bij thuiskomst bijna driehonderd pond opleverde. Dat wekte zulke eerezuchtige gedachten in mij dat zij later mijn volledige ondergang hebben voltooid.

Toch kende zelfs deze reis zijn tegenspoeden. Vooral werd ik voortdurend ziek; de ondraaglijke hitte van het klimaat wierp mij in een hevige koortsaanval. Onze voornaamste handel vonden plaats langs de kust, van vijftien graden noorderbreedte tot aan de evenaar zelf.

Ik gold nu als een Guinee-handelaar. Maar tot mijn grote ongeluk stierf mijn vriend kort na zijn thuiskomst. Ik besloot dezelfde reis opnieuw te maken en monsterde aan bij hetzelfde schip, nu onder bevel van de vorige stuurman, die het commando had overgenomen. Dit werd de ongelukkigste reis die een mens ooit maakte. Hoewel ik niet geheel honderd pond van mijn nieuw verworven vermogen meenam – ik had tweehonderd pond bij de weduwe van mijn vriend achtergelaten, die zeer eerlijk tegenover mij was – viel ik in vreselijke nood. Het eerste wat gebeurde: ons schip, op weg naar de Canarische Eilanden, of liever tussen die eilanden en de Afrikaanse kust, werd in het schemergrauw van de ochtend verrast door een Turkse zeerover uit Salé, die ons met al het zeil dat hij kon voeren achtervolgde. Wij zetten ook zoveel zeil als onze ra's en masten konden dragen om te ontkomen, maar toen de piraat ons inhaalde en ons binnen enkele uren zeker zou enteren, maakten wij ons gereed om te vechten. Ons schip had twaalf kanonnen, de schurk achttien. Tegen drie uur in de middag haalde hij ons in en bracht zich, bij vergissing, dwars op ons achterschip in plaats van dwars op ons achtereind zoals hij bedoeld had. Wij brachten acht van onze kanonnen op die kant en vuurden een volle breedtezijde op hem af, die hem deed afzwinken nadat hij ons vuur had beantwoord en met zijn kleine geschut van bijna tweehonderd man aan boord had teruggeschoten. Toch werd niemand van ons geraakt; al onze mannen bleven goed gedekt. Hij maakte zich gereed om ons opnieuw aan te vallen en wij om ons te verdedigen. Maar toen hij ons de volgende keer aan de andere kant enterde en zestig man op ons dek zette, die meteen begonnen de zeilen en het want aan flarden te hakken, bestookten wij hen met musketvuur, pieken, kruutkisten en dergelijke, en dreven hen tweemaal van het

dek. Om kort te gaan met dit droevige deel van ons verhaal: ons schip was gehavend, drie man waren gesneuveld en acht gewond; wij moesten ons overgeven en werden allen als gevangenen naar Salé gevoerd, een haven in Moorse handen.

De behandeling die ik daar kreeg was niet zo verschrikkelijk als ik aanvankelijk vreesde. Ik werd niet, zoals de rest van onze mannen, naar het hof van de keizer in het binnenland gebracht, maar de kapitein van de rover hield mij als zijn eigen buit en maakte mij tot zijn slaaf, omdat ik jong en lenig was en geschikt voor zijn werk. Bij deze plotselinge ommekeer van omstandigheden – van koopman tot ellendige slaaf – was ik volkomen verslagen. Nu keek ik terug op de profetische woorden van mijn vader, dat ik ellendig zou worden en niemand zou hebben om mij te helpen, en ik dacht dat dit nu zo volledig was vervuld dat het niet erger kon. De hand des hemels had mij achterhaald en ik was verloren zonder verlossing. Maar helaas, dit was nog maar een voorproefje van de ellende die mij te wachten stond, zoals later zal blijken.

Mijn nieuwe heer, of meester, had mij meegenomen naar zijn huis, en ik hoopte dat hij mij mee zou nemen als hij weer naar zee ging. Dan zou het vroeg of laat zijn lot zijn om door een Spaans of Portugees oorlogsschip genomen te worden, en dan zou ik vrij komen. Maar die hoop werd spoedig de bodem ingeslagen: toen hij naar zee ging, liet hij mij aan wal om op zijn kleine tuin te passen en het gewone slavenwerk rond zijn huis te doen. Wanneer hij van zijn tocht terugkeerde, moest ik in de kajuit van het schip slapen om erover te waken.

Hier dacht ik nergens anders aan dan aan vluchten en welke middelen ik daartoe kon aanwenden, maar ik vond geen weg die ook maar enige kans van slagen bood. Niets deed vermoeden dat het haalbaar was: ik had niemand met wie ik het plan kon delen en die met mij mee zou gaan – geen medeslaaf, geen Engelsman, Ier of Schot, alleen ikzelf. Zo bleven die gedachten twee jaar lang slechts een aangename verbeelding zonder enige hoop op uitvoering.

Na ongeveer twee jaar deed zich een zonderlinge omstandigheid voor die de oude gedachte aan een poging tot vrijheid weer in mijn hoofd bracht. Mijn meester bleef langer dan gewoonlijk thuis zonder zijn schip uit te rusten – naar ik hoorde uit gebrek aan geld – en ging daarom regelmatig, eens of tweemaal per week, soms vaker als het weer goed was, met de sloep van het schip de rede op om te vissen. Hij nam altijd mij en de jonge Maresco mee om te roeien; wij vermaakten hem uitstekend en ik bleek zeer handig in het vangen van vis, zodat hij mij soms met een Moor, een van zijn verwanten, en de jongen – de Maresco zoals zij hem noemden – uitstuurde om een schotel vis voor hem te vangen.

Het gebeurde eens op een kalme ochtend dat er zo'n dichte mist opkwam dat wij, hoewel nog geen halve mijl van de kust, het land uit het oog verloren. Wij roeiden maar door, wetend noch waarheen noch welke kant op, de hele dag en de volgende nacht door. Toen de morgen kwam, merkten wij dat wij zee-uit waren geroeid in plaats van land-in, en minstens twee mijl van de kust verwijderd waren. Toch slaagden wij erin weer binnen te komen, al kostte het veel inspanning en enig gevaar, want de wind stak 's morgens behoorlijk op. Maar wij waren allen uitgehongerd.

Onze meester, geschrokken van dit voorval, nam zich voor voortaan beter op zichzelf te passen. Hij had de sloep van ons Engelse schip dat hij had buitgemaakt nog liggen en besloot niet meer te gaan vissen zonder kompas en proviand. Hij beval de timmerman van zijn schip – ook een Engelse slaaf – een kleine kajuit of hut in het midden van de sloep te bouwen, als op een barkas, met een plaats achteraan om te sturen en het grootzeil bij te halen, en ruimte vooraan voor een of twee man om de zeilen te bedienen. Zij voer met wat wij een schapenboutzeil noemen; de giek zwaaide over de kajuit, die laag en knus was en ruimte bood om te liggen voor hem met een of twee slaven, een tafel om aan te eten en kleine kastjes voor flessen drank naar zijn keuze, brood, rijst en koffie.

Wij gingen vaak met deze sloep vissen, en omdat ik het handigst was in het vangen van vis voor hem, ging hij nooit zonder mij. Het gebeurde dat hij had afgesproken met deze sloep uit te varen, voor genoeg en voor vis, met twee of drie voornamen Moren uit die streek, voor wie hij extra had gezorgd. Daarom had hij de vorige avond al een grotere voorraad proviand aan boord laten brengen dan gewoonlijk, en mij opgedragen drie buksen met kruid en hagel gereed te maken die aan boord van zijn schip lagen, want zij wilden ook wat vogels schieten naast het vissen.

Ik maakte alles gereed zoals hij had bevolen en wachtte de volgende morgen met de schoongewassen sloep, de vlag en wimpels in top en alles keurig voor zijn gasten. Toen kwam mijn meester alleen aan boord en zei dat zijn gasten door een onverwachte zaak hun plan hadden uitgesteld. Hij beval mij met de man en de jongen, zoals gewoonlijk, uit te varen en vis voor hen te vangen, want zijn vrienden zouden bij hem thuis souperen, en zodra ik vis had moest ik die naar zijn huis brengen. Ik maakte mij gereed om dat te doen.

Op dat ogenblik schoten mijn oude gedachten aan bevrijding weer door mijn hoofd, want nu had ik een klein schip tot mijn beschikking. Mijn meester was weg; ik richtte mij niet in voor de visserij, maar voor een reis. Ik wist niet

waarheen ik zou sturen en dacht er zelfs niet over na – weg uit die vervloekte plaats, dat was alles wat ik wilde.

Mijn eerste list was een voorwendsel om de Moor iets te vragen voor ons onderhoud aan boord; ik zei hem dat wij niet zomaar van het brood van onze meester mochten eten. Hij gaf toe dat dat waar was, en bracht een grote mand beschuit en drie kruiken vers water in de sloep. Ik wist waar de kist met flessen van mijn meester stond – duidelijk afkomstig uit een Engelse prijs – en smokkelde die aan boord terwijl de Moor aan wal was, alsof ze er al stonden voor onze meester. Ook bracht ik een groot stuk bijenwas aan boord, ongeveer een halve centenaar zwaar, met een rol touw, een bijl, een zaag en een hamer – alles van groot nut later, vooral de was om kaarsen van te maken. Nog een list die hij argeloos slikte: zijn naam was Ismaël, door hen Muley of Moely genoemd. Ik riep hem: “Moely, de buksen van onze meester liggen in de sloep; kun je geen kruit en hagel halen? Misschien schieten we wat alcatrazzen voor onszelf; ik weet dat hij de geschutskist op het schip bewaart.” “Ja,” zei hij, “ik haal het.” En hij bracht een grote leren buidel met anderhalf pond kruit of meer, en een andere met hagel, vijf of zes pond, met enige kogels, en legde alles in de sloep. Tegelijk had ik in de grote kajuit wat kruit van mijn meester gevonden en daarmee een van de grote flessen uit de kist gevuld, die bijna leeg was; het restant goot ik in een andere. Zo voorzien van alles wat nodig was, voeren wij de haven uit om te vissen. Het fort aan de havenmond kende ons en schonk geen aandacht aan ons. Wij waren nog geen mijl buiten de haven toen wij het zeil streken en gingen vissen. De wind kwam uit het noordnoordoosten, precies tegen mijn wens; had hij uit het zuiden gewaaid, dan had ik zeker de Spaanse kust bereikt, althans de baai van Cádiz. Maar wat er ook gebeurde, ik was vastbesloten weg te gaan uit die vreselijke plaats en de rest aan het lot over te laten.

Nadat wij enige tijd hadden gevisd en niets hadden gevangen – want zodra ik vis aan de haak had, trok ik hem niet op, opdat hij het niet zou zien – zei ik tegen de Moor: “Dit gaat zo niet; onze meester zal niet tevreden zijn; we moeten verder uit varen.” Hij zag er geen kwaad in, stemde toe en zette, staande voorin, de zeilen. Ik had het roer en voer een mijl verder zee-in, legde toen bij alsof ik wilde vissen. Ik gaf de jongen het roer, stapte naar voren waar de Moor stond, deed alsof ik iets achter hem zocht, greep hem onverhoeds om zijn middel en wierp hem overboord in zee. Hij kwam meteen boven – hij zwom als een kurk – riep mij, smeekte om binnengehaald te worden en zei dat hij overal met mij heen zou gaan. Hij zwom zo sterk achter de sloep aan dat hij mij spoedig zou hebben ingehaald, want er stond weinig wind. Ik stapte de kajuit in, pakte een van de buksen, richtte die op hem en zei dat ik hem geen kwaad had gedaan en dat ik

hem ook geen kwaad zou doen als hij rustig bleef. “Maar,” zei ik, “je zwemt goed genoeg om de kust te bereiken, en de zee is kalm; ga naar de wal en ik doe je niets. Maar kom je dichterbij, dan schiet ik je door je hoofd, want ik ben vastbesloten mijn vrijheid te hebben.” Hij keerde zich om en zwom naar de kust; ik twijfel er niet aan dat hij er gemakkelijk kwam, want hij was een uitstekend zwemmer. Ik had hem graag meegenomen en de jongen verdrongen, maar ik durfde hem niet te vertrouwen. Toen hij weg was, wendde ik mij tot de jongen, die Xury heette, en zei: “Xury, als je trouw aan mij bent, maak ik een groot man van je; maar als je niet zweert mij trouw te zijn” – dat wil zeggen, bij Mohammed en de baard van zijn vader – “dan moet ik je ook overboord gooien.” De jongen lachte mij in het gezicht en sprak zo onschuldig dat ik hem niet kon wantrouwen; hij zwoer mij trouw te zijn en overal met mij mee te gaan.

Zolang de Moor nog zwemmend in zicht was, voer ik recht zee-in, enigszins loefwaarts, opdat zij zouden denken dat ik naar de Straat van Gibraltar ging – zoals iedereen met gezond verstand zou hebben aangenomen. Wie zou vermoeden dat wij zuidwaarts voeren, naar de werkelijk barbaarse kust, waar hele volkeren negers ons met hun kano's zouden omsingelen en vernietigen, waar wij aan land niet anders dan door wilde dieren of nog meedogenlozere mensen zouden worden verslonden? Maar zodra het avonddonker werd, veranderde ik van koers en stuurde pal zuid ten oosten, enigszins oostelijk buigend om bij de kust te blijven. Met een frisse, gunstige wind en een rustige, gladde zee zette ik zoveel zeil dat ik de volgende dag om drie uur in de middag, toen ik voor het eerst land zag, naar schatting minstens honderdvijftig mijl ten zuiden van Salé moet zijn geweest, ver buiten het gebied van de keizer van Marokko of enig ander vorst in die streken, want wij zagen geen mensen.

Toch was mijn angst voor de Moren zo groot, en mijn vrees om in hun handen te vallen zo hevig, dat ik niet wilde stoppen, niet aan land wilde gaan, niet wilde ankeren. De wind bleef gunstig tot ik vijf dagen op die manier had gevaren. Toen draaide hij zuidelijk, en ik besloot dat als een van hun schepen mij achtervolgde, zij het nu wel zouden opgeven. Ik waagde het de kust te naderen en ankerde in de monding van een klein riviertje – ik wist niet welk, noch waar, noch op welke breedte, in welk land, bij welk volk of welke rivier. Ik zag geen mensen en wenste ze ook niet te zien; het voornaamste was vers water. Wij voeren 's avonds die kreek in en besloten bij donker aan land te zwemmen om het land te verkennen. Maar zodra het helemaal donker was, hoorden wij zulke vreselijke geluiden van blaffen, brullen en huilen van wilde dieren – wij wisten niet welke – dat de arme jongen half dood van angst was en mij smeekte niet voor daglicht aan land te gaan. “Goed, Xury,” zei ik, “dan doen we dat niet; maar overdag kunnen we